

felépített észt nyelvkönyv magyarok számára eddig még nem készült. A könyv ötvözi a tankönyvektől megkívánt fokozatossági elvet és a rendszeres nyelvtani leírást. A szerzőket nyilván az a cél vezette, hogy ezt a könyvet a későbbiekben, a nyelv alapjainak elsajátítása után is lehessen használni, hiszen a mai gazdasági helyzetben haladó nyelvkönyv megjelentetésére egy ideig aligha lesz mód.

Örömmel vettem kézbe az észt nyelvkönyvet, és miután alaposan átnéztem, igen jó érzéssel, nagy megelegedéssel tettem le. Megvallom: őszintén irigylem most azokat, akik végre egy kitűnő könyvből tanulhatnak észtül, és tekinthetnek be általa kis rokon népünk példás kulturális örökségébe. Bárcsak az én kezembe adhattak volna tanárain ehhez fogható segédeszközt 35 évvel ezelőtt...

Keresztes László

**Báthory Ágnes–S. Varga Pál: Fonetikai gyakorlatok finneknek
– Unkarin kielen ääntämisharjoituksia
Jyväskylä–Debrecen, 1994.**

Ágnes Báthory ja Pál Varga ovat laatineet erityisesti suomalaisille tarkoitettun unkarin ääntämisharjoitusten kurssin. Se koostuu 67-sivuisesta kirjasesta ja viidestä äänikasetista. Vastaavanlaista kurssia ei aiemmin ole ollut käytettävissä. Sen pyrkimyksenä on ennen kaikkea opettaa yksityiskohtaisesti unkarin äänteet ja intonaatio korostamalla juuri niitä seikkoja, joiden tiedetään tuottavan vaikeuksia nimenomaan suomalaisille opiskelijoille. Kirjasessa ei kuitenkaan tyydytä harjoituttamaan pelkästään irrallisten sanojen ja lauseiden tuottamista, vaan kurssi sisältää myös runsaan määrän kielenkäyttötaitoja kehittäviä keskusteluharjoituksia. Kirjasen kaikki kymmenen kappaletta ovatkin kolmiosaisia: ne rakentuvat ääntämis-, sävelkulku- sekä ymmärtämis- ja keskusteluharjoituksista.

Se aineisto, jonka kanssa opiskelija joutuu tekemisiin, on laaja ja monipuolinen. Sana- ja lause-esimerkkien kerääminen ja lopullinen valitseminen ovat varmasti vaatineet paljon työtä. Omaleimaista on runsas runotekstien käyttö. Ideaa voi periaatteessa pitää hyvänä, sillä runojen sanaleikit soveltuvat mainiosti myös ääntämisen ja sävelkulun opettelemiseen. Lisäksi runot tuovat miellyttävää vaihtelua me-

kaaniseen harjoitteluun, varsinkin kun ne ovat kaseteilta kuultavissa myös laulettuina. Ensimmäinen runo sisältyy jo toiseen kappaleeseen, joten opiskelija tutustutetaan lyriikkaan hyvin varhaisessa vaiheessa.

Selkeistä ja kunnianhimoisista tavoitteista huolimatta kurssin käyttäjä saattaa joutua muutamien seikkojen suhteen ymmälleen. Perusongelma on siinä, millaisen kielitaidon tason harjoitusten tunnollinen tekeminen antaa. On selvää, ettei ääntämisen opettelu riitä kuin alkuun. Mutta kuinka kauas alkua pitemmälle fraasi- ja keskusteluharjoitukset sitten vievät? Asiat selkiytynevät käytännössä, kun kurssia on riittävästi kokeiltu. Kuitenkin kurssin laatijoiden olisi ollut hyvä jollain tavoin selvittää, mitä muuta oppimateriaalia opiskelijan kannattaa hankkia ja miten kurssin jälkeen tulee jatkaa unkarin taitojen kehittämistä. Sitäkään ei muuten mainita, onko kirjanen tarkoitettu itseopiskeluun vai tulisiko sitä hyödyntää ensisijaisesti opettajan johdolla. Kurssi tarvitsisi siis tarkemmat käyttöohjeet.

Käytännön tilanteissa, kuten kaupassa, ravintolassa tai joukko-liikennevälineissä, tarvittavien sanontojen määrä on kirjasessa loppujen lopuksi varsin pieni, ja kyseiset ilmaukset ovat sitä paitsi hie-man piilossa. Siksi syntyy sellainen vaikutelma, että ne ovat mukana vain vihjeenä siitä, millaista käytännön unkarin on. Tärkeistä alkeis-tiedoista puuttuvat kokonaan mm. kellonajat ja numeraalit. Unkarin artikkelijärjestelmästä ei myöskään kerrota mitään, vaikka se on suomalaiselle outo ja vaikka se yleensä opetetaan jo opintojen alkuvaiheessa. Kaikki nämä seikat osoittavat, että ääntämiskurssia käyttävä tarvitsee alusta alkaen myös muuta materiaalia.

Kirjoittajat ovat yleensä pyrkineet käyttämään fonetiikan terminologiaa. Yhdessä kohdin käytäntö kuitenkin horjuu. Neljättä kappaletta (s. 25) ei ole otsikoitu muotoon *sibilantit ja affrikaatat*, vaan sen nimenä on arkisemmin *suhuaänteet*. Silti termit *sibilantti* ja *affrikaatta* vilahtavat tekstissä. Esimerkiksi nimityksiä *klusiili* ja *assimilaatio* taas ei ole kaihdettu otsikoissakaan. Varsinainen virhe on jo se, että kulttuurisanojen ja vanhojen sukunimien ääntämistä esittelevä kappale on saanut nimekseen *erikoisia foneettisia ilmiöitä* (s. 57). Kysehän ei ole mistään foneettisesta ilmiöstä vaan poikkeuksellisesta ortografiasta. Huomautettakoon vielä yhdestä harhauttavasta ilmauksesta: η -äänteen todetaan olevan sillä lailla erilainen suomessa ja unkarissa, ettei unkarin η esiinny itsenäisenä äänteenä vaan ainoastaan $\eta+g$ - ja $\eta+k$ -yhtymässä (s. 34). Näin muotoilun lauseen perusteella suomalainen lukija ei vielä käsitä asian ydin-

tä. Olennaistahan on se, että suomen grafeemijono $n+g$ on [ŋŋ] ja unkarin $n+g$ on äännettynä [ŋg]. Grafeemipari $n+k$ taas ääntyy unkarissa ja suomessa samalla tavoin.

Äänteiden opettamisjärjestys ja niiden käsittelyn painopisteet on nähdäkseni harkittu huolellisesti. Vokaalien harjoittelemisessa lähdetään liikkeelle niistä äänteisistä, jotka ovat suomalaisille vaikeimmat, ja konsonantiharjoituksissa ovat keskeisellä sijalla suomesta puuttuvat äänteet. Pieniä korjauksia ja lisäyksiä voisi silti tehdä. Harjoitus, jossa opeteltaisiin $s:n$ ja $sz:n$ ero, puuttuu kokonaan, vaikka juuri se olisi suomalaisopiskelijalle erityisen tärkeä. Koska suomessa on vain yksi soinniton sibilantti, suomalaisen on vaikea pitää erossa unkarin $s-$ ja $sz-$ äänteitä. Geminaattojen esiintymättömyyttä konsonanttiyhtymän alussa taas on tarpeetonta korostaa (s. 41), sillä suomalaisellekin on itsestään selvää, ettei konsonanttiyhtymä voi alkaa geminaatalla, vaikka kirjoitusasussa olisikin peräkkäin kaksi samanlaista konsonanttia (esim. *otthon* [othon]).

Esimerkkisanojen ja -lauseiden käänöksissä on joitakin omituisuuksia, joita ei voi jättää mainitsematta: ilmausta *nyolcan* ei voi suomentaa asuksi *kahdeksantaan* (s. 52), *pikkuineni* (s. 6) (po. *pikkuiseni*) ja *nähdät* (s. 44) (po. *näet*) ovat tietenkin virheellisiä muotoja ja käänökset *henkäytesi* (s. 9) ja *pujouttaa* (s. 10) suorastaan käsittämättömiä. Sanonnan *ajándék lónak ne nézd a fogát* (s. 59) olisi voinut suomentaa *lahjahevosen suuhun ei pidä katsoa*, koska juuri se on suomessa tuttu. Kirjasen käänös *lahjalammasta ei ole kasvoihin katsomista* vaikuttaa varsin oudolta. Koska esimerkkiaineisto on tavattoman laaja, on toki huomautettava, että yleensä se on moitteettomasti käännetty.

Kirjasen ulkoasu on onnistunut. Kuvitusta ei ole, mutta ei sitä varmaan tarvitakaan.

”Unkarin ääntämisharjoitukset” on tietysti toivotettava kaikin puolin tervetulleiksi. Koska kyseessä on eräänlainen uudisraivaus, on luonnollista, ettei tulos ole vielä täydellinen. Seuraavissa painoksissa virheet varmasti korjautuvat ja sisältö täydentyy. Käytännön kokemusten myötä selviää sekin, millaiseksi osaksi unkarin opiskelua kurssi asettuu.

Juha Leskinen